

Nauczytel wychowawcą – definiowanie roli nauczyciela z perspektywy studenta-praktykanta

Olga Zamecka-Zalas

Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach,

filia w Piotrkowie Trybunalskim

ozalas@op.pl

Abstrakt: W artykule przedstawiono opinie studentów-praktykantów na temat roli nauczyciela wychowawcy w klasach 1–3. Analizie poddano następujące zagadnienia: praca nauczyciela wychowawcy, trudności w kierowaniu zespołem klasowym, metody modyfikowania zachowań uczniów i motywowania do pracy, sposoby budowania autorytetu przez nauczyciela oraz wpływ praktyki pedagogicznej na motywację do wykonywania zawodu nauczyciela.

Słowa kluczowe: autorytet nauczyciela, nauczyciel, praktyki pedagogiczne, student, wychowawca

Wprowadzenie

Refleksja nad rolą nauczyciela w procesie dydaktyczno-wychowawczym, w którym nauczyciel jest podstawową wartością, stanowi bardzo ważny element procesu kształcenia na studiach pedagogicznych. O końcowych wynikach pracy z uczniem decyduje wiele czynników, lecz najistotniejszym z nich jest nauczyciel. Według Wincentego Okonia „wiele warunków składa się na dobre wychowanie, lecz jeden wśród nich jest szczególnej wagi: doskonałe wychowanie może być dziełem tylko doskonałego wychowawcy” (Okoń, 1965, s. 249).

Nauczyciel jest organizatorem i kierownikiem procesu dydaktyczno-wychowawczego, wartościuje i selekcjonuje informacje, które przekazuje uczniom, poucza w sprawach wychowania, kontroluje, ocenia, stwarza warunki do dalszego rozwoju, motywuje do nauki, jest odpowiedzialny za ucznia. Zadania, jakie stoją

przed nauczycielem, można mnożyć i wymieniać w nieskończoność, dlatego jego rola w procesie kształcenia ma bardzo duże znaczenie. Według Jana Władysława Dawida kierowniczym czynnikiem wychowawczym jest to, czym jest nauczyciel. „Dlatego w żadnym zawodzie człowiek nie ma tak wielkiego znaczenia, jak w zawodzie nauczycielskim” (Dawid, 1959, s. 34).

W zawodzie nauczyciela nie pracuje się tylko słowem, pewnymi narzędziami, lecz całokształtem swoich cech, charakterem, temperamentem, gestami, stroną uczuciową, całym swoim postępowaniem, zarówno w szkole, jak i poza nią – w życiu osobistym, rodzinnym (Pawelec, 2005). Osobowość nauczyciela (właściwości psychofizyczne pozytywne i negatywne, wiedza, poglądy, sposoby postępowania i inne) nie przesądza o powodzeniu procesu dydaktycznego, istnieje bowiem jeszcze drugi czynnik, jakim jest uczeń, jego charakter, zachowania, stosunek do nauczyciela. Wynik pracy dydaktyczno-wychowawczej zależy od wzajemnych relacji i oddziaływań nauczyciela i ucznia. Postępowanie nauczyciela znajduje odbicie w realiach uczniów, w ich stosunku do pedagoga.

Według Zbigniewa Zaborowskiego

prawidłowe stosunki interpersonalne między nauczycielem a uczniami stanowią węzeł gordyjski szkoły jako środowiska społeczno-wychowawczego. Wytworzenie klimatu wzajemnej życzliwości, zaufania, pomocy stanowi podstawową treść pracy wychowawczej (1977, s. 182).

Józefa Bałachowicz uważa, że podstawą edukacji powinno być „kształtowanie podmiotowego bytu młodego człowieka i wsparcie jego osobowego rozwoju” (2009, s. 173). Należy postawić sobie pytanie: jak przenieść tę ideę na grunt praktyki pedagogicznej? Proces ten należy rozpocząć od zmiany kształcenia przyszłych nauczycieli. Troska o właściwe przygotowanie nauczycieli wynika bowiem z przekonania o wyjątkowości tego zawodu i roli szkoły w życiu społecznym (Zamecka-Zalas, 2012). Zdaniem Wandy Jakubaszek (2011) nowoczesna koncepcja edukacji nauczycielskiej powinna opierać na paradygmacie wielostronnego rozwoju. Oznacza to kształcenie z uwzględnieniem wielu kompetencji. Dlatego edukacja powinna opierać się na aktywności jednostki, samodzielnym dochodzeniu do wiedzy, kształtowaniu umiejętności praktycznych, postaw i przekonań oraz odpowiedzialności za życie swoje i swych wychowanków. Odpowiednie kształcenie nauczycieli pozwoli stworzyć nowy model stosunków między podmiotami w szkole. Warunkiem tych zmian jest połączenie przygotowania teoretycznego z praktyką. W trakcie praktyk należy zapoznać studenta z różnymi elementami pracy szkoły, a tym samym dostarczać różnorodnych doświadczeń (Zamecka-Zalas, 2012). Według koncepcji Philipa H. Coombsa:

Dobra praktyka to taka, która jest zorientowana teoretycznie. Posiadanie wiedzy, zdobytej w oderwaniu od praktycznego działania, nie daje gwarancji jej wykorzystania. Zdaniem Coombsa zarówno skuteczni, jaki nie skuteczni nauczyciele

wiedzą, jak powinni działać. Różni ich sposób działania, co związane jest z wykorzystaniem zdobytej wiedzy w praktyce. Warunkiem wykorzystania wiedzy w działaniu jest fakt osobistego odkrycia jej znaczenia (Andrzejczak, 2002, s. 17).

Poprzez obserwację nauczycieli student może integrować teorię z praktyką. Proces stawania się nauczycielem jest związany z zasobem doświadczeń i oznacza dokonywanie się zmian w osobowości studenta. Według teorii Davida Kolba praktyka i doświadczenie prowadzi do refleksji i dalszych obserwacji, w wyniku których formułuje się uogólnienia i reguły, a te są weryfikowane w nowych sytuacjach (Andrzejczak, 2002).

Według tej koncepcji efektywna nauka bazuje na doświadczeniach – nie trenerów, lecz właśnie słuchaczy. Jeżeli kształcimy ludzi, którzy tych doświadczeń nie mają, powinniśmy je stworzyć. Zgodnie z tym modelem studenci po zgromadzeniu doświadczeń powinni mieć czas na usystematyzowanie własnych obserwacji w postaci reguł i modeli.

Po zarysowaniu kontekstu teoretycznego badań i swoistości zawodu nauczyciela przedstawię metodologię oraz wyniki badań własnych.

Metodologia badań własnych

Na potrzeby artykułu przeprowadzono badania pilotażowe wśród studentów pedagogiki wczesnoszkolnej i przedszkolnej (70 osób), dotyczące doświadczeń i opinii na temat roli nauczyciela-wychowawcy w klasach 1–3. Przedmiotem badań było definiowanie i ocena roli nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej z perspektywy studenta-praktykanta. Celem teoretyczno-poznawczym podjętych badań było poznanie, jakie doświadczenia i opinie mają studenci na temat roli nauczyciela w klasach 1–3 szkoły podstawowej oraz jak praktyka wpłynęła na motywację do wykonywania zawodu nauczyciela. Celem praktyczno-wdrożeniowym było opracowanie wniosków dotyczących doświadczeń, poziomu wiedzy i opinii studentów na temat roli nauczyciela-wychowawcy w celu optymalizacji procesu kształcenia praktycznego.

W badaniach podjęto próbę rozwiązania następujących problemów badawczych:

Jakie zjawiska pozytywne wystąpiły w relacjach nauczyciel – uczeń?

Jakie zjawiska negatywne wystąpiły w relacjach nauczyciel – uczeń?

Jakich trudności doświadczył nauczyciel w trakcie prowadzenia zajęć dydaktyczno-wychowawczych w klasach 1–3?

Jakie były przyczyny trudności w kierowaniu zespołem klasowym?

Jakie metody modyfikowania zachowań uczniów i motywowania do pracy stosował nauczyciel?

Jaka jest rola nauczyciela w opiniach studentów?

Jaka jest ocena roli nauczyciela przez studentów?

Jakie sposoby budowania autorytetu nauczyciela wśród uczniów zostały zauważone?

Jak praktyka wpłynęła na motywację do wykonywania zawodu nauczyciela?

Zjawiska pozytywne w relacjach nauczyciel – uczeń zaobserwowane w szkole

Z analizy badań wynika, że w relacjach nauczyciel – uczeń przeważają zjawiska pozytywne, tak twierdzi 90,01% badanych. Jedynie 2,85% odpowiedziało, że nie było żadnych zjawisk pozytywnych, natomiast 7,14% nie odpowiedziało na to pytanie. Wśród odpowiedzi pozytywnych były następujące: dzieci oraz nauczyciel okazywali względem siebie szacunek, nauczyciel często chwalił dzieci za dobrze wykonane zadania (20%); w relacjach nauczyciela z uczniami widoczna była sympatia, komunikatywność, przyjazne nastawienie (9,99%); zauważalna była bliska więź między nauczycielem a uczniami, dzieci chętnie się zwierzały (8,57%); nauczyciel miał bardzo dobry kontakt z dziećmi, potrafił współpracować w sprawach szkolnych (9,99%); uczniowie chętnie zgłaszali się do odpowiedzi, nauczyciel wprowadzał dobrą atmosferę (7,14%); dzieci okazywały wdzięczność w stosunku do nauczyciela, przytulały się (5,71%); w klasie obowiązywały zasady równego traktowania uczniów, wrażliwość na problemy dzieci, zajęcia prowadzone były w innowacyjny/aktywizujący sposób (5,71%); dzieci słuchały nauczyciela i z niecierpliwością czekały na następną lekcję 4,28%; dzieci miały zaufanie do nauczyciela (4,28%); widoczna była empatia ze strony nauczyciela, pomoc uczniom (4,27%); nauczyciel pomagał podczas praktyk, odpowiadał na wszystkie pytania (2,85%); uczniowie chwalili zajęcia (1,42%); nauczyciel był zawsze przygotowany do zajęć (1,42%); nauczyciel znał dzieci i miał indywidualne podejście do ucznia (2,85%); uczeń z autyzmem mógł liczyć na wsparcie nauczyciela, ufał mu, relacje były pozytywne; wszyscy uczniowie mogli w każdej chwili liczyć na pomoc nauczyciela, nauczyciel przywiązywał dużą wagę do rozwijania twórczości uczniów (1,42%).

Zjawiska negatywne w relacjach nauczyciel – uczeń zaobserwowane w szkole

Z badań empirycznych wynika, że w 48,57% w relacjach nauczyciel – uczeń nie było zjawisk negatywnych, 12,85% ankietowanych nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie, z pozostałych odpowiedzi (38,58%) wynika, że zjawiska negatywne

również miały miejsce, dotyczyły one negatywnych zachowań zarówno ze strony nauczyciela, jak i uczniów.

Najczęściej występującym negatywnym zjawiskiem było faworyzowanie uczniów, wyróżnianie ich wśród innych (7,14%); w pojedynczych przypadkach występowały takie zachowania, jak: karanie uczniów, którzy mają problemy z koncentracją uwagi (2,85%); duży dystans pomiędzy nauczycielem a uczniem, „chłód” panujący w relacjach (1,42%); zdarzało się, że nauczycielka poprzez „szorstkie” relacje z uczniem doprowadzała go podczas pytania do stresu (1,42%); uczeń popłakał się, ponieważ nie wykonał zadania i był poproszony o poprawienie go kilkakrotnie (1,42%); nauczycielka krzyczała na chłopca (1,42%); nauczyciel stosował kary niepedagogiczne (stanie za karę, ośmieszanie) (1,42%).

Występowały również takie negatywne zachowania ze strony uczniów, jak: nieposłuszeństwo i arogancja (8,57%); niesłuchanie nauczyciela, niechęć do nauki, nieprzygotowanie do lekcji (5,71%); hałas podczas zajęć (1,42%); ignorowanie nauczyciela przez dzieci i odwrotnie (1,42%); nauczycielka nie potrafiła dobrze poprowadzić praktyk oraz pomóc w trudnościach, jakie napotkała praktykantka (1,42%).

Trudności, jakich doświadczył nauczyciel – opiekun praktyk w prowadzeniu zajęć

Według 39,99% badanych nauczyciel nie doświadczył żadnych trudności w prowadzeniu zajęć; 5,71% nie udzieliło odpowiedzi. Pozostałe odpowiedzi wskazywały na występowanie następujących problemów: trudności z zapanowaniem nad uczniami (31,22%); zbyt dużo materiału, małe sale, brak pomocy dydaktycznych (4,28%); trudności wychowawcze (2,85%); nieodpowiednie zachowania pojedynczych uczniów (5,71%); nieradzenie sobie przez dzieci z materiałem nauczania oraz niechęć do wykonywania poleceń (1,42%); brak dobrej organizacji we współpracy z rodzicami (1,42%); nauczyciel musiał adekwatnie przekazywać informacje, tłumaczyć, pilnować (1,42%). W dwóch przypadkach wskazano na trudność w organizacji i ocenie pracy praktykantki (2,85%); rozproszenie uczniów w trakcie zajęć i sceptyczne nastawienie do praktykantek (2,85%).

Przyczyny trudności w kierowaniu klasą przez nauczyciela

Nie odpowiedziało na to pytanie 24,28% studentów; 12,85% twierdzi, że nie było żadnych przyczyn trudności w kierowaniu klasą; według 14,28% przyczyną trudności było to, że uczniowie nie słuchali nauczyciela; 14,28% uważa, że przyczyną

problemów były liczne klasy i różne tempo pracy uczniów; 8,57% wskazuje na rozproszenie podczas zajęć, hałas i złą organizację; według 8,57% były to różnorodne zachowania dzieci; 4,28% nieprzygotowanie nauczyciela, złe podejście do ucznia; według 4,28% przyczyną trudności było dużo materiału, brak pomocy dydaktycznych; według 1,42% – ciasne sale, niechętnie zaangażowanie rodziców w życie szkoły; 1,42% badanych uważa, że roszczeniowa postawa dzieci; 1,42% – brak doświadczenia; 1,42% – zaskoczenie dzieci stosowaniem przez nauczyciela podczas lekcji pokazowej metod innych niż zazwyczaj na zajęciach; 1,42% – przyzwyczajenie do zajęć prowadzonych przez nauczyciela.

Metody modyfikowania zachowań uczniów i motywowania do pracy stosowane przez nauczyciela

Wśród odpowiedzi dotyczących metod motywowania uczniów do pracy najwięcej (67,59%) dotyczyło wzmocnień pozytywnych. Respondenci podają następujące sposoby modyfikowania zachowań uczniów: 24,78% – nagrody w formie naklejek, pochwały, plusy, wesołe buźki, przerwy na zabawę; 21,42% – metodę nagradzania, dobre oceny, wpisy do zeszytu korespondencyjnego dla rodziców; 7,14% – aktywność, gry i zabawy, metody ekspresyjne i praktyczne; 1,42% – spokój i zaangażowanie nauczyciela; 1,42% – nagrodę i wyjście na podwórko; 4,28% – wycieczki szkolne i zajęcia sportowe; 5,71% – organizowanie konkursów i olimpiad; 1,42% – zachęcanie do pogłębiania wiedzy; 12,85% jako sposób motywowania uczniów wymienia zarówno metodę nagród, jak i kar. Wśród odpowiedzi pojawiły się również takie, które wskazywały na wzmocnienia negatywne stosowane przez nauczyciela (8,55%): 4,28% wskazuje na metodę karania, np. smutne buźki za złe zachowania; 2,85% – złe oceny i wzywianie rodziców; 1,42% podaje, że krzyk był jedyną formą motywacji ze strony nauczycielki; 5,71% nie zaobserwowało metod motywowania uczniów do pracy; 5,71% badanych nie odpowiedziało na to pytanie.

Rola nauczyciela wychowawcy w edukacji wczesnoszkolnej

Według studentów rolą nauczyciela jest przekazywanie wiedzy i wychowanie, rozwój zainteresowań – tak uważa 39,98% badanych. Następnie: troska o bezpieczeństwo i rozwój intelektualny, emocjonalny, społeczny oraz o dobre relacje w klasie (14,28%); opieka nad dzieckiem, wychowanie i nauczanie (11,42%); kształcenie uczniów i wspieranie w każdej sytuacji (7,13%); poznanie uczniów w celu dobrania jak najlepszej ścieżki edukacji (2,85%); współpraca z uczniem (1,42%),

współpraca z rodzicami i wspieranie dzieci (1,42%); motywacja do nauki, stosowanie odpowiednich metod (4,28%); kierowanie klasą i organizowanie pracy własnej i uczniów (2,85%), reprezentowanie klasy (1,42%); dobry przepływ informacji (1,42%); podmiotowe traktowanie uczniów, szacunek i odpowiedzialność (1,42%); rozwiązywanie problemów uczniów (2,85%); wpajanie dzieciom uniwersalnych zasad zachowania i kultury obowiązujących każdego człowieka, udoskonalenie zachowania i naprawienie błędów wychowawczych rodziców (1,42%); odpowiedzi nie udzieliło 5,71%.

Ocena roli nauczyciela-wychowawcy przez studentów

Według 80% studentów nauczyciel pełnił dobrze swoją rolę i był do niej przygotowany; według 4,28% nauczyciel był bardzo dobrze przygotowany do zajęć; 2,85% odpowiada, że nauczyciel pełnił swoją rolę w 100%; 1,42% uważa, że każdy nauczyciel w innym stopniu był przygotowany do zajęć.

W pojedynczych przypadkach w ocenie ukazane są również negatywne cechy nauczyciela: 1,42% uważa, że nauczycielka była przygotowana do zajęć, lecz była zbyt nerwowa i krzykliwa, według 2,85% nauczyciele byli przygotowani, w ich zachowaniu widać było jednak objawy rutyny i wypalenia zawodowego, 1,42% twierdzi, że nauczyciel odznaczał się wysokim stopniem profesjonalizmu, dzięki wieloletniemu doświadczeniu swobodnie pracował z uczniami, lecz relacje na linii nauczyciel – uczeń pozostawiały wiele do życzenia; zdaniem 1,42% wychowawca dobrze pełnił swoją rolę, pomijając kilka błędów w sztuce pedagogicznej, nauczyciel przedstawiał styl autokratyczny z lekkimi przejawami demokracji; 4,28% respondentów nie odpowiedziało na to pytanie.

Sposoby budowania autorytetu przez nauczyciela zaobserwowane w szkole

Jednym ze sposobów budowania autorytetu przez nauczyciela, według 22,85% ankietowanych, było rzeczowe i kompetentne prowadzenie zajęć, traktowanie dzieci z szacunkiem, budowanie zaufania uczniów, uczciwość i dobry przykład; następnie konsekwencja nauczyciela, wprowadzanie zasad i trzymanie się ich, tak twierdzi 10% respondentów; 5,71% wymienia szacunek dla starszych i akceptację nowych osób; zdaniem 4,28% nauczyciel, który nie podnosi głosu, nie stosuje kar, może mieć wysoki autorytet wśród uczniów; 2,85% uważa, że sposobem na budowanie autorytetu przez nauczyciela jest uczestniczenie w wydarzeniach, które są ważne dla uczniów, sympatia wobec nich, wsparcie rodziców, atrakcyjny

sposób przekazywania wiedzy uczniom; 2,8% wskazuje na pomoc wychowankom, a 1,42% na rozmowy z nimi.

Wśród odpowiedzi dotyczących budowania autorytetu przez nauczycieli 12,85% badanych nie zauważyło żadnych sposobów budowania autorytetu, a jedna z wypowiedzi brzmiała: „Myślę, że w tych czasach uczniowie nie zwracają na to uwagi”; 5,71% zauważyło, że budowanie autorytetu opiera się na strachu przed krzykiem lub złą oceną; 31,42% nie odpowiedziało na to pytanie.

Wpływ praktyk na motywację do wykonywania zawodu nauczyciela

Według 61,42% ankietowanych praktyka wpłynęła bardzo pozytywnie na motywację do wykonywania zawodu nauczyciela i utwierdziła ich w wyborze kierunku studiów; 7,14% twierdzi, że dzięki praktyce przekonało się, że chce pracować w przedszkolu; 4,28% badanych praktyka zachęciła ona do dalszego rozwoju zawodowego; 2,85% twierdzi, że dzieci z ciekawością słuchały zajęć prowadzonych przez studentów i to doświadczenie bardzo ich podbudowało, nabrali pewności siebie; według 2,85% badanych praca z dziećmi przynosi wiele radości, poprawia nastrój, minusem zaś jest ciągle uzupełnianie dokumentacji; 2,85% uważa, że praca z dziećmi jest bardzo interesująca, choć czasem ciężka oraz że to było ciekawe doświadczenie; 1,42% jest zdania, że mimo wszystko bardzo chce wykonywać ten zawód; 1,42% praca z dziećmi bardzo ich zafascynowała; 1,42% twierdzi, że dzięki praktykom zaczęło pracować w zawodzie nauczyciela; według 1,42% praca nauczyciela jest prostsza niż jest przedstawiana.

Według 7,13% studentów praktyka nie wpłynęła pozytywnie na motywację do pracy w zawodzie nauczyciela, ponieważ w klasie panował ciągły chaos, były problemy z uspokojeniem klasy; 5,71% nie odpowiedziało na to pytanie.

Z zaprezentowanych odpowiedzi wynika, że w większości przypadków praktyka wpłynęła pozytywnie na wykonywanie zawodu nauczyciela i utwierdziła studentów w wyborze kierunku studiów, a także zmotywowała do dalszego rozwoju zawodowego. Ponadto praca z dziećmi zafascynowała ich i przyniosła im wiele radości; pomimo trudności napotkanych podczas praktyk studenci chcą w przyszłości wykonywać ten zawód.

Wnioski

W rezultacie przeprowadzonych badań i dokonanej analizy zebranego materiału ankietowego ustalono, że w relacjach nauczyciel – uczeń przeważały zjawiska pozy-

tywne, tak twierdzi 90,01% badanych. Na pytanie dotyczące zaobserwowanych trudności, jakich doświadczył nauczyciel, 54,02% studentów wskazało na występowanie trudności w prowadzeniu zajęć. Trudności te najczęściej miały związek z nieodpowiednimi zachowaniami uczniów. Wynikały one również ze słabej infrastruktury dydaktyczno-wychowawczej. Niewielki odsetek (4,27%) respondentów wskazuje również na nieodpowiednie przygotowanie ze strony nauczyciela. Pozostałe osoby odpowiedziały, że nauczyciel nie doświadczył żadnych trudności, lub nie udzieliły odpowiedzi.

Wśród metod motywowania uczniów do pracy najwięcej było odpowiedzi dotyczących wzmocnień pozytywnych – 67,59%. Wśród odpowiedzi pojawiły się również takie, które wskazywały na wzmocnienia negatywne stosowane przez nauczyciela (8,55%). Pozostałe osoby nie zaobserwowały metod motywowania uczniów do pracy lub nie odpowiedziały na to pytanie. Najwięcej trudności sprawiła studentom odpowiedź na pytanie dotyczące sposobów budowania autorytetu. Jedynie 49,56% ankietowanych wskazało na pozytywne sposoby budowania autorytetu przez nauczyciela, niestety 31,42% respondentów nie odpowiedziało na to pytanie, a 12,85% nie zauważyło żadnych sposobów budowania autorytetu. Natomiast 5,71% zauważyło, że budowanie autorytetu opiera się na strachu przed krzykiem lub złą oceną.

Definiowanie roli nauczyciela przez studentów jest bardzo różnorodne. W odpowiedziach najczęściej pojawiają się stwierdzenia, że rolą nauczyciela jest przekazywanie wiedzy i wychowanie, rozwój zainteresowań, następnie troska o bezpieczeństwo i rozwój intelektualny dziecka, a także opieka nad dzieckiem.

Nauczyciele edukacji wczesnoszkolnej są postrzegani przez studentów odbywających praktyki w większości przypadków pozytywnie – jako osoby, z których można brać przykład, jak prowadzić zajęcia i jak umiejętnie kierować klasą.

Według 80% studentów nauczyciel edukacji wczesnoszkolnej dobrze pełnił swoją rolę i był do niej przygotowany. Wśród odpowiedzi zdarzały się też stwierdzenia krytykujące postawę i sposób działania nauczyciela, wiąże się to z doświadczeniami studentów, które wskazują jednocześnie na wrażliwość i wiedzę studentów na temat zachowań nieodpowiednich w stosunku do uczniów.

W większości przypadków praktyka wpłynęła pozytywnie na wykonywanie zawodu nauczyciela i utwierdziła badanych w wyborze kierunku studiów, a także zmotywowała do dalszego rozwoju zawodowego (61,42%). Pozostałe odpowiedzi również świadczą o tym, że praktyka była dobrym doświadczeniem dla studentów. Zmotywowała do dalszego rozwoju, zafascynowała, przyniosła wiele radości; mimo napotkanych trudności studenci chcą wykonywać ten zawód. Niestety w przypadku 7,13% studentów praktyka nie wpłynęła pozytywnie na motywację do pracy w zawodzie nauczyciela.

Z analizy badań empirycznych wynika, że doświadczenia zdobyte podczas praktyk studenckich mają duże znaczenie dla rozwoju zawodowego przyszłych

nauczycieli, mają wpływ na zwiększenie ich świadomości na temat znaczenia i roli nauczyciela-wychowawcy w procesie dydaktyczno-wychowawczym, w którym najważniejszym podmiotem jest uczeń i jego wszechstronny rozwój. Myślę, że odbyte praktyki pobudziły studentów do autorefleksji nad rolą pedagoga i autorytetu nauczyciela. Dzięki autorefleksji student może budować swą indywidualność oraz świadomie dokonywać wyborów. Według Jolanty Szempruch

stawanie się nauczycielem jest procesem trwającym całe życie, oznacza to ukierunkowanie edukacji nauczycieli na analizę ich poglądów, rekonstrukcję istniejących reprezentacji świata, zmianę jakościową wiedzy przez aktywne poszukiwanie własnej drogi osiągnięcia celu i dostarczanie okazji do uruchamiania refleksji nauczycielskiej już na etapie studiowania (2013, s. 98).

Zmieniają się warunki i środki wychowania, tworzone są coraz to nowsze koncepcje kształcenia nauczycielskiego, które muszą uwzględniać różnorodne konteksty zmieniającego się świata, lecz bez zmian pozostaje najważniejsze zadanie nauczyciela: nauczyć człowieka być człowiekiem (Zjaziun, 2005, s. 17).

Bibliografia

- Andrzejczak, A. (2002). Rola praktyk pedagogicznych w uczeniu się zawodu nauczycielskiego według koncepcji Coombsa i Kolba. W: J. Kuźma, R. Wroński (red.), *Kształcenie praktyczne przyszłych nauczycieli nowoczesnej szkoły*. Kraków: Wydaw. Naukowe Akademii Pedagogicznej.
- Balachowicz, J. (2009). *Style działań edukacyjnych nauczycieli klas początkowych. Między uprzedmiotowieniem a podmiotowością*. Warszawa: Wydaw. Wyższej Szkoły Pedagogicznej TWP, Wydaw. Comandor.
- Dawid, J.W. (1959). O duszy nauczycielstwa. W: W. Okoń (oprac.), *Osobowość nauczyciela. Rozprawy J. Wł. Dawida, Z. Mysłakowskiego, St. Szumana, M. Kreutza, St. Baley*. Warszawa: Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych.
- Jakubaszek, W. (2011). Współodpowiedzialność rodziny, szkoły i samorządu lokalnego za edukację. W: J. Szempruch, A. Kwaśniewska, A. Szplit (red.), *Podmiotowość w edukacji – wymiary i konteksty*. Kielce: Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy Jana Kochanowskiego, Kraków: Wydaw. Libron – Filip Lohner.
- Kwiatkowska, H. (2005). *Tożsamość nauczycieli. Między anomią a autonomią*. Gdańsk: Gdańskie Wydaw. Psychologiczne.
- Okoń, W. (1965). *Zarys dydaktyki ogólnej*. Warszawa: Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych.
- Pawelec, L. (2005). Nauczyciel i jego rola w rozwoju osobowości ucznia. W: R. Gmoch, A. Krasnodębska (red.), *Kompetencje zawodowe nauczycieli i jakość kształcenia w dobie przemian edukacyjnych*. Opole: Wydaw. Uniwersytetu Opolskiego.

- Szempruch, J. (2013). *Pedeutologia. Studium teoretyczno-pragmatyczne*. Kraków: Impuls.
- Zaborowski, Z. (1977). *Psychospołeczne problemy wychowania*. Warszawa: Nasza Księgarnia.
- Zamecka-Zalas, O. (2012). Podmiotowość w edukacji wartością indywidualną i instrumentem przebudowy szkoły. W: E. Skoczylas-Krotla, I. Sochacka (red.), *Dylematy współczesnej edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej*. Częstochowa: Wydaw. Akademii im. Jana Długosza.
- Zjaziun, I.A. (red.) (2005). *Mistrzostwo pedagogiczne*. Warszawa–Radom: Wydaw. Instytutu Technologii Eksploatacji – PIB.

Teacher as form tutor – defining a role of a teacher from the student-trainee’s point of view

Abstract: In the article students-trainees’ opinion on the role of a tutor of 1–3 forms was presented. The following issues were analysed: the work of a form tutor, difficulties in looking after a class, methods of modifying pupils’ behaviour and of motivating them to work, ways of building up authority by a teacher and the influence pedagogical practice exerts on the motivation to do teacher’s job.

Keywords: authority of the teacher, pedagogic practice, student, teacher, tutor